

פרוטוקול מס'
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום שני, ט"ז באלול התשנ"ח (7 בספטמבר, 1998) שעה 10:00

הנוכחים:

חברי הוועדה: מיכה גולדמן - היו"ר
אברהם פורז

המוזמנים:

חה"כ משה גפני
עו"ד יעקב שפירא - משרד המשפטים
גדליה שרייבר - מנכ"ל הרבנות הראשית
גיורא רוזנטל - מרכז השלטון המקומי

יועצת משפטית: מרים פרנקל-שור

מנהלת הוועדה: יפה שפירא

קצרנית: לאה קיקיון

סדר היום: חוק שירותי הדת היהודיים (בחירת רב עיר) של חבר הכנסת משה גפני

חוק שירותי הדת היהודיים (בחירת רב עיר)
חה"כ משה גפני

היו"ר מיכה גולדמן:

שלום לכולם, אני פותח את ישיבת הוועדה.

מונחת לפנינו הצעת חוק שירותי הדת היהודיים - תיקון בחירת רב עיר. הצעת החוק היא של חבר הכנסת משה גפני, ואבקש ממנו להציג את הצעת החוק שלו. אני חושב שאין מחלוקת לגבי החוק בין חילונים לדתיים. זווקא בקרב האוכלוסייה הדתית אנו יכולים לשמוע עמדה מסוימת מול עמדה אחרת. יש כאלה שחושבים ששני רבנים צריכים להמשיך לכהן. כיהנתי כראש מועצה במשך 18 שנה, והיה בה רב אחד. אני חושב שהדוגמה שקבע הרב קוק לפני עשרות שנים, כאשר הוא שלח את הבוגרים בחניכיו להיות רבנים במושבות, השאירה רושם על הקהילה היהודית במדינת ישראל, גם על חילונים. אם לאחד כמוני יש עד היום זיקה לבית הכנסת, הרי שזה בזכות המורשת של הרב קוק. הרב קוק שלח את הרב בן-ציון לויין ז"ל לכפר תבור, וידענו להעריך את עבודתו. ידענו שהוא ידע על פי שליחותו של הרב קוק לשלב את התורה עם העבודה. זה אחד הדברים היפים שעשה הרב קוק בזמנו.

עצם ההצעה של רב אחד במדינת ישראל, בשנת החמישים לקיום המדינה, זה שינוי שיכול להביא לאיחוד. זה שינוי שיכול לדבר בשם קהילה שהאנשים בה הגיעו מעמים שונים ומדינות שונות. לדעתי אין פה שום סכנה שתהיה התפלגות של עדה אחת מול השנייה. שוחחתי לא מעט עם הרב בקשי דורון, שתומך בעניין כרב ראשי. היתה לי שיחה ארוכה אתו. שמעתי אותו עוד טרם שוחחתי אתו באמצעי התקשורת. הוא אמר שיש מקומות בהם יש צורך ברבנים שכונתיים, שמבטאים קהילה מסוימת: קהילת יוצאי תימן, קהילת יוצאי פולין. הם רוצים שיהיה להם רב קהילתי שכונתי שמבטא את השכונה והיושבים בה. זה לא סותר את ההצעה לצמצם לרב אחד את משרת רב העיר, במקום שניים. לגבי רבנים שכונתיים - ודאי שכמו שמרכז קהילתי שפותחים מבטא את הקהילה, ונותן את שירותיו בהתאם לקהילה שיושבת באותה שכונה, כך גם לגבי רבנים שמייצגים שכונה או אזור שהקהילה רוצה בו רב אחד מקרב יוצאיה.

אני חושב שיש בהצעתו של חבר הכנסת משה גפני שינוי חשוב מאד לחיי היום-יום שלנו כאן במדינת ישראל. אני מבקש שנציע הצעה בתום הישיבה. אני מבקש להקפיא את כל ההליכים של בחירה של רב נוסף באותם יישובים בהם יש בחירה של שני רבנים, ולעצור את ההליך הזה. כל זאת כדי לאפשר לחוק לעבור. לגבי מקומות בהם הבחירה צריכה להיעשות בקרוב - לא אכנס אתם לוויכוח, אך במקומות בהם עדיין לא הקימו את הצוות ואת הוועדה לבחירה, אני חושב שמדינת ישראל רק תברך אם נציע את הקפאת ההליך.

אני רוצה לומר שחבר הכנסת חנן פורת, שאינו חבר בוועדה, ביקש שנזמין אותו לישיבה וכך עשינו. הוא העביר מכתב לרב הראשי בקשי דורון. אקרא מתוכו: "בתשובה למכתבך הנני להבהיר כי אני תומך בכל לב בקריאתך לביטול הכפילות העדתית במערכת הרבנות הראשית ורבני ערים, וסבור כי בשלה השעה לכך במלאת יובל למדינת ישראל. הצעת חוק מעין זו, המצורפת בזה, נוגעת לרבני ערים, הוגשה על ידי חבר הכנסת הרב משה גפני, עברה בקריאה טרומית במליאת הכנסת והונחה של שולחן ועדת הפנים ואיכות הסביבה בראשותו של חבר הכנסת מיכה גולדמן. נמסר לי כי ועדת הפנים ואיכות הסביבה מתכוונת לדון בנושא זה באופן מזורז כבר בשבוע הקרוב, ביום ב', ט"ז אלול ה-7.9.98. לפי מיטב הכרתי יש להצעה זו רוב מוצק הן בוועדה והן במליאת הכנסת, ולפיכך סביר להניח כי היא תאושר, לאחר תיקונים ושינויים מתחייבים כבר בחודשים הקרובים. על אף העובדה שחוק זה אינו מונח על שולחן ועדת החוקה, חוק ומשפט, שאני עומד בראשה, אעשה כל אשר לאל ידי לסייע בהעברתו, תוך התייעצות עם גדולי התורה, ובראשם כבוד הרבנים הראשיים. נקווה כי נוכל להוציא דבר מתוקן מתחת ידינו, להרבות אהבה ואחוה ולמעט מחלוקת, והאמת והשלום אהבו. בברכת שנה טובה, שנת גאולה וישועה, חבר

הכנסת חנן פורת". הוא שולח העתק גם לרב הראשי לישראל, ישראל לאו, ולשר החינוך שמסיים בימים אלה את תפקידו כשר הדתות, השר יצחק לוי, וליושב ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

משה גפני:

ראשית אני מודה ליושב הראש שעל אף שאנו נמצאים בפגרה, ועל אף שסדר יומה של הוועדה עמוס, הוא מצא לנכון להביא את העניין לדיון בפגרה.

הצעת החוק שהצעתי היא חלק מתוך מכלול שלם של הצעות שהגשתי. חלק ממנו הובא למליאת הכנסת, וחלק עדיין לא. אני חושב שהגיע הזמן לעשות ראורגניזציה בכל מה שקשור לשירותים הדתיים, למבנה של הרבנות הראשית, מועצת הרבנות, הרבנים המקומיים. אני סבור שצריך לעשות ראורגניזציה גם בדברים נוספים: בשלטון המקומי, ברשויות המקומיות. מבנה שהיה טוב לפני 40 או 50 שנה, מה שהותירה לנו ממשלת המנדט, או אפילו השלטון העותומני - אינו נכון לתקופתנו, בשום פנים ואופן. אני אתמקד בעניין הספציפי.

נכון שעל פי המסורת היהודית יש חלוקה לעדות ושבתים. על פי ההלכה היהודית, אדם צריך לנהוג על פי מנהג אבותיו. אין בעניין הזה שום מניעה, שעם ישראל המורכב מ-12 שבטים יהיה עם מאוחד. יש מסורת של שני רבנים ראשיים, שני רבנים מקומיים ומועצת רבנות שמורכבת לפי בסיס עדתי. אין לעניין הזה ולא כלום עם נושא המסורת. מדובר על רבנות ממלכתית. אני רוצה לחזור ולומר שלא רלבנטי מה דעתו של חבר כנסת כזה או אחר. זו הרבנות הממלכתית הקיימת במדינת ישראל על פי חוק. תפקידיה גם מוגדרים בחוק, ומעבר לכך יש לה גם את החלק הציבורי-מוסרי שרבנות ראשית יכולה להביע עמדה בנושאים הדתיים העומדים על הפרק, ולא רק עליהם.

לכן, כפי שאין מקום לנשיא מדינה ספרדי ולנשיא מדינה אשכנזי, וכפי שאין מקום לראש ממשלה ספרדי ולראש ממשלה אשכנזי, כנ"ל גם לגבי תפקידים בכירים אחרים. כפי שכל הדברים הללו לא עולים על הדעת במדינה מודרנית, כך לא עולה על הדעת שתהיה רבנות ספרדית ורבנות אשכנזית בנפרד.

אברהם פורז:

אתה אומר את זה גם לגבי הרבנים הראשיים?

משה גפני:

כן, גם לגבי מועצת הרבנים.

נכון אמר יושב ראש הוועדה. אין הכוונה לרבני קהילות, רבני שכונות, וכאלה שהתפקיד שלהם הוא של פסיקה בנושאי העדה ומנהגיה. יכול להיות שאפילו להפך - כאשר יתקבל החוק הזה, בעזרת השם, נפנה מקום לרבנים אחרים, שיכולים להתפנות לתפקידים הספציפיים, המוגדרים. הרבנות הראשית, שהיא המופקדת על ביצוע החוק הזה צריכה לתת את דעתה על העניין הזה שצריך להגדיר את מה שחסר במקומות רבים בארץ.

אין שום מניעה. אין שום סיבה שיטען מישהו לגבי הנושא הדתי. אין לעניין כל קשר לנושא הדתי או לנושא ההלכתי. מבחינה ממלכתית צריך שיהיה רב ראשי אחד. הצעתי את החוק הזה כפי שהצעתי הצעות נוספות, גם לגבי ביטול המועצות הדתיות, וכדומה. מטבע הדברים, בין הרבנים שמועמדים לרבנות, ובין המכהנים, יש הרבה כאלה שאני מזוהה אתם. כך יותר נכון לומר, משום שמדובר ברבנים. צריך הרבה אומץ כדי להגיש הצעת חוק כזו. עם כל הכבוד לחבר הכנסת פורז, למשל, היה לו קל יותר להגיש הצעת חוק כזו מאשר לי.

היו"ר מיכה גולדמן:

שלא תחשוב מצד שני שאנחנו, החילוניים, נאיביים, שלא מבינים את החולשות הקיימות בתוך הקהילות הדתיות, או הקהילות של חובשי הכיפה הסרוגה. אנחנו יודעים שהמחלוקות הם גם מנת חלקה של הקהילה הדתית, לא רק החילונית.

משה גפני:

כמובן, אך מבחינת המפלגה שאני מייצג, הרי שאני פה מתנגש בחברי. מדובר באנשים שלמדו אתי יחד על ספסל הלימודים בישיבה. החוק הזה יפגע בהם.

למרות זאת, אני רואה את הדברים בראייה כוללת. אני לא אומר את הדברים מן השפה ולחוץ. אני חושב שהגיע הזמן לעשות ראורגניזציה בכל העניין הזה. היה ראוי לעשות איחוד רשויות.

היו"ר מיכה גולדמן:

על זה יהיה כאן דיון, כאשר נחזור מן הפגרה. בגלל שאנו נמצאים ערב בחירות מוניציפליות, ומשרד הפנים לא פעל מבעוד מועד להקפיא חלק ממערכת הבחירות ביישובים, זה אומר שכל הצעה של איחוד רשויות תוכל להתפרס לחמש שנים. בין בחירות לבחירות ניתן להעביר את ההחלטות. לא ניצלנו את המועדים של מספר חודשים לפני הבחירות כדי להחליט שיש הצעה לאחד רשויות, ונקפיא את מערכת הבחירות.

לנו כוועדה ולמשרד הפנים, יש זמן של חמש שנים להכין תשתית מסודרת לשיתוף פעולה עם השלטון המקומי, כדי שנוכל להחליט איפה מאחדים רשויות. אין כאן החלטה או התנגדות, לא של השלטון המקומי ולא שלנו כוועדה, שבה יש החלטה חד צדדית שלא יהיו איחודים של רשויות. יהיו איחודים, אך יצטרכו לפעול מתוך שיתוף פעולה. אנחנו נקיים על כך דיון מעמיק.

משה גפני:

נכון. אני מאד שמח על העניין הזה. נכון שאי אפשר לעשות זאת חודשיים לפני הבחירות לרשויות. זה ברור לגמרי, אך ניקח את הדוגמה הכי קיצונית. אם אתה נוסע בגוש דן, במקומות מסוימים אתה לא יודע אם אתה בגבעתיים, ברמת גן או בתל אביב. אז לשם מה צריך להחזיק ראש עיר, סגנים, מהנדסים, גזברים ומזכירים? אלה תפקידים של בעלי משכורות לא נמוכות, ובסופו של דבר זה מתנקם בתושבים.

אני יודע שלנו, כחברי כנסת, העניין קשה, כי אם אני מדבר על איחוד מלא, זה כולל גם את בני ברק. חברי הטוב, ראש עיריית בני ברק, ייפגע כתוצאה מהעניין הזה. למרות זאת, אני מציע את זה.

הצעת החוק שלי מדברת באופן פרקטי על בחירת רב עיר. האמת היא שלא היה לי אומץ בזמן הגשת ההצעה. במקור רציתי להגיש את ההצעה גם לגבי שני הרבנים הראשיים, וגם לגבי מועצת הרבנות הראשית. מועצה זו היא מועצה אחת, אלא שהיא נבחרת על ידי גוף בוחר שהוא סטטוטורי, זאת אומרת: ראשי ערים, ראשי מועצות מקומיות, וכדומה. יש 150 חברים בגוף הבוחר, ובסופו של דבר יש 20 חברים, שמתמנים על ידי שר הדתות. עשרה מהם הם אנשי ציבור, ועשרה רבנים. ברור לגמרי שתפקידו לאזן בנושא העדתי. זאת אומרת, שאם מספר ראשי הערים, הרבנים והדיינים שנמצאים בגוף הבוחר רובם ספרדים, צריך לאזן זאת בהתאם. ברור שאם שר הדתות הוא איש מפלגה מסוים, על פי רוב כל העשרים הם אנשי מפלגתו. עניין האיזון צריך להתבטל, וצריך לבטל גם את הגוף הבוחר על סמך השאלה העדתית. יש גוף סטטוטורי, יש ראשי ערים, יש רבנים ודיינים. הגוף כפי שנקבע - כך יהיה, וצריך לבטל את אותם עשרים אלה שבאים לאזן.

האמת היא שלא היה לי אומץ להציע את זה. חשבתי שזה גורף מידי ופחדתי שאתקל בהתנגדות. לכן הצעתי רק את הנושא של בחירת רב. דיברתי עם הראשון לציון מספר פעמים בנושא הזה. לאחר שהוא הודיע בפומבי שהוא תומך בעניין הזה עד כדי כך שהוא מוכן להתפטר, הייתי מציע אם אפשר להרחיב את החוק, שיכלול גם את הרבנים הראשיים, וגם את מועצת הרבנות הראשית.

אברהם פורז:

האם יש שם חלוקה לספרדים ואשכנזים?

משה גפני:

כן, כפי שהסברתי עכשיו. מועצת הרבנות הראשית זו מועצה אחת אך היא מורכבת על בסיס עדתי. 5 נבחרים אשכנזים, ו-5 ספרדים. הגוף הבוחר צריך גם הוא להיות מאוזן, ושר הדתות דואג לכך.

הדברים הגיעו עד כדי גיחוך. זה גם גורם לחילול השם. הנושא העדתי עולה רק בנושאים הדתיים. יש בעיה של אשכנזים וספרדים במדינה, אנחנו יודעים. הכנסת רעשה וגעשה לא מזמן בעקבות הערה לא מוצלחת בעניין. האם באופן חוקי וממלכתי העניין צריך להיות על השולחן? ודאי שלא. את זה צריך לבטל. לכן הייתי סבור שאם יושב ראש הוועדה יימצא לנכון, וחברי הוועדה יסכימו לזה, שהעניין יורחב גם לגבי הרבנים הראשיים ולגבי מועצת הרבנות. החוק, כפי שאושר ברוב גדול במליאת הכנסת, מדבר רק על בחירת רב עיר.

אברהם פורז:

מה היתה עמדת הממשלה?

משה גפני:

הממשלה התנגדה. נדמה לי שראש הממשלה הודיע בתקשורת שהוא תומך בחוק. מבחינה ציבורית לא שמעתי התנגדות של אף אחד.

עניין אותי מה עמדת ש"ס בעניין, שכן היא מפלגה על בסיס עדתי. חברי ש"ס שהיו במליאת הכנסת התפלגו. חציים הצביעו בעד, וחציים נגד. זה מוכיח שהדיון בעניין הוא ענייני לחלוטין. ייבחר מי שבאמת מתאים - מי שגדול בתורה, ומקובל על הציבור. לגבי הרבנים המכהנים, אני לא רוצה שישתמע שיש ברצוני לפגוע במישה מהרבנים המכהנים. אין גם מושג כזה של חוק שייפגע במישרין באנשים מכהנים.

אברהם פורז:

האם רב עיר נבחר לתקופת כהונה קצובה?

משה גפני:

לא. רב עיר נבחר לכל החיים. רבנים ראשיים בניגוד להם נבחרים רק לעשר שנים. אני מציע, על כל פנים, שהחוק הזה לא יחול על רבנים מכהנים, אפילו אם הם לא עברו את כל ההליך הפורמלי. אם בפועל הם רבנים במקומותיהם - החוק לא יחול עליהם. אסור לנו לעשות את זה. אני, על כל פנים, לא רוצה לעשות זאת. גם כך יופנו אלי האשמות.

אנחנו מדברים על נוהל שהיה קיים במשך עשרות שנים, עוד לפני קום המדינה, לפני שלטון המנדט. הייתי מציע שכדי לרכך את העניין תוקם ועדה סטטוטורית, שתהיה מורכבת מן הרבנים הראשיים, שר הדתות ואנשים שנוגעים בדבר, כדי שאם יהיה מקום בו יהיה ברור שצריך רב נוסף, לא רק על בסיס עדתי, למשל - במצב בו הרב המכהן הוא מבוגר מאד וחולה. בעיר הזאת בפועל אין רב.

היו"ר מיכה גולדמן:

בכיוון של מה שאתה אומר אפשר להעתיק מהתחום של גיל הפרישה של השופטים. גיל הפרישה של שופטים הוא 70. אתה יכול לקבוע שאם בעיר יש רב אחד, שהגיע לגיל 70, יש מקום לבחור ברב שני, שיהיה רב ממשיך.

אברהם פורז:

למה הוא לא יכול להיות רב בפנסיה בגיל 70?

היו"ר מיכה גולדמן:

יכול להיות. לגבי השופטים בבית המשפט העליון היתה הצעה להאריך את כהונתם עד גיל 75. אפשר לקבוע לגבי אותם יישובים שפרישת הרבנים תהיה בגיל 75.

משה גפני:

זאת הצעה שהליך החקיקה לגביה יהיה קשה מאד. הוא לא יהיה הליך קל. לגבי גיל הפרישה של השופטים - זה אמור גם לגבי דיינים. הם נמצאים באותו מצב כמו שופטים. אני מאד מעוניין שהחוק יעבור, ולכן אני חושש מכל מיני תקלות. הייתי יכול להביא דוגמאות בהן היה רב צעיר, אך הוא היה רב חולה ולא תפקד.

יעקב שפירא:

לגבי רבני ערים יש שתי הצעות חוק פרטיות, להגביל את כהונתם. הצעה אחת היא של חבר הכנסת בני אלון, והאחרת של חבר הכנסת אברהם יחזקאל.

היו"ר מיכה גולדמן:

אני, כאיש חילוני, אתנגד להגבלה כזו. מבחינת קופת הציבור זה יחייב לתת פנסיות לרבנים שפורשים אחרי 8 שנים. נמצא את עצמנו עם תשלומים גבוהים לפנסיות.

משה גפני:

היתה לי מספיק בעיה עם הצעת החוק הזו. היו התנגדויות גם בתוך המפלגה שלי, לכן אני חושש מן העניין של הגבלת גיל הרבנים, היות וזה כבר כרוך בהוצאה תקציבית. לפי דעתי זה יטרפד את החוק הזה. לא נכנסתי לעניין הזה היות ואני רוצה שהחוק יעבור. זה ייתן פתח לדיון הרבה יותר רציני שמשרד האוצר ומשרד הדתות התנגדו לו, לפחות מן ההיבט התקציבי. אתה יודע כמה כסף משלמים במועצות הדתיות על פנסיות? נמצא אתנו כאן מנכ"ל הרבנות הראשית, והוא ודאי יודע.

מרים פרנקל-שור:

לא הבנתי את הנושא של הוראת מעבר. אם מכהנים שני רבנים בכל עיר, ואחד לא מתפקד, מאיזו סיבה שהיא, תמיד נשאר אחד. זאת אומרת שזה חוק מאד עתידי.

משה גפני:

לא. ברוב הערים בארץ אין שני רבנים.

הי"ר מיכה גולדמן:

בחיפה בחרו רק רב ספרדי, עד לפני מספר שבועות.

משה גפני:

אני מציע שתהיה איזו שהיא ועדה, כדי לעקוף את העניין הזה, ולפי קריטריונים ונימוקים היא תאשר בחירת נוסף במקום בו ניתן להוכיח שהדבר חיוני. צריך לנסח את זה עם הגבלה.

אין מציאות בעולם ששני מלכים משתמשים בכתר אחד. הרבנים הם גדולים בתורה, אנשים חכמים ויראי שמיים. אם אנחנו עדים למריבות זה בגלל ששני אנשים יושבים על כיסא אחד. אם הם לא רבים, פירושו של דבר שהם לא עושים שום דבר. לכן ההצעה שלי היא שיהיה רב אחד. לפי דעתי זה יהיה לכבודה של הרבנות.

גדליה שרייבר:

באתי לכאן על פי הזמנה, והתבקשתי על ידי שני הרבנים הראשי לישראל, הרב לאו והרב בקשי דורון, להביע את עמדתם. אנחנו מחזקים את ידיו של חבר הכנסת הרב משה גפני בהצעת החוק שלו. שני הרבנים הראשיים לישראל בדעה נחרצת שההצעה ראויה. הרב לאו דיבר על העניין הזה עוד לפני 30 שנה. הוא טוען שהוא היה אבי ההצעה.

התברר שאחרי 50 שנות המדינה, המעוז האחרון בו נותרה כפילות של ספרי ואשכנזי הוא דווקא ברבנות הראשית. זה חרה לרב בקשי דורון מאד. הוא אומר שהיתה סיבה לדבר. היתה תחושת קיפוח, אבל כיום, בבחינות שאנו נוהגים לבחון אברכים לקראת כהונה כרבני ערים, מתברר שכבר לא קיימת כזו תופעה. ברוך השם יש תלמידי חכמים מובהקים, ומה שאנו רוצים לראות הוא רב עיר שיהיה קודם כל גדול בתורה, גדול במידות, בערכים, במוסר וכן הלאה. היום אין הבדל בשום אופן בין עדה לעדה. אנו מופתעים מגדלותם של אברכים שבאים - - -

הי"ר מיכה גולדמן:

אני רק יכול לומר שבכפר תבור אני מעדיף את בית הכנסת הספרדי על האשכנזי. שם אני מבין את התפילות.

ג'ורא רוזנטל:

עובדה שבצבא יש רק רב אחד.

גזליה שרייבר:

אני יכול לומר לך שרוב ימי חיי התפללתי בבתי כנסת ספרדיים.

היום יש תלמידי חכמים מובהקים, אברכים נפלאים, ואין שום סיבה שמה שיביא אותם לכס הרבנות זו תעודת הלידה או המוצא. הם צריכים להיות גדולים בתורה, מוכרים, וכשרים לקבלת התפקיד. לכן, הרב בקשי דורון והרב לאו הגיעו למסקנה שצריך לבטל את הנושא הדתי. העניין נשאר כעצם בגרון, מעוז אחרון להנצחת העדתיות. אין צורך בזה. היות וכל הרגשת הקיפוח שהיתה רווחת פעם כבר לא קיימת היום, ובחרים אדם לפי כישוריו ולפי מעמדו הרבני והציבורי, אין שום צורך בשני רבנים. זו עמדת הרבנות. אנו תומכים תמיכה נלהבת בהצעת החוק.

דבר נוסף - לגבי הוועדה. מתוך הניסיון שלי אני אומר שיש היום לצערנו כמה רבני ערים שאינם בריאים, ולא מתפקדים. אי אפשר להשאיר עיר ללא תפקוד של רב. אותם רבנים גם לא נופלים בגדר הקטגוריה שצריך להוציא אותם מהתפקיד. אותה קטגוריה מדברת על סיבות של קלון ובריאות הנפש. אין הוכחות שהם לא מתפקדים לגמרי, אבל קשה להם. הם לא באים לעבודה באופן סדיר, וידוע שהעבודה הזו היא קשה ויום יומית. לכן יש צורך להקים את הוועדה הזו. היא תוכל, במקרים של חריגים, לשפוט.

אברהם פורז:

האם אפשר למנות סגן לרב עיר, או ממלא מקום?

משה גפני:

זו אפשרות. אפשר לחשוב על זה.

היו"ר מיכה גולדמן:

יש כאן מישהו ממשרד הדתות? יש מישהו ממשרד המשפטים?

יעקב שפירא:

הנושא לא שייך למשרד המשפטים. הצעת החוק הזו קשורה למדיניות, לעמדה. בהתאם לעמדה שתתקבל משרד המשפטים יפעל לכך שהצעת החוק תנוסח באופן ראוי שלא ייפגעו אנשים מכהנים, וכן הלאה.

אברהם פורז:

אני רוצה לברך על הצעת החוק. אני כשלעצמי חושב שיש להפריד את הדת מהמדינה במובן הזה שהשירותים הדתיים לא צריכים להינתן על ידי מוסדות רשמיים של המדינה, אלא על ידי גופים וולונטריים. אין לי בעיה שאותם גופים יקבלו כספים מן המדינה, אך הם לא צריכים להיות גופים רשמיים של המדינה. לכן אני שותף לדעתו של הרב גפני בעניין המועצות הדתיות. אני חושב שהרב גפני גם יסכים אתי שאין מקום לדבר כמו רבנות ראשית, כי רבנות ראשית, מהרגע שהיא נבחרת באופן חילוני, היא מטיבה אינה מכובדת על ידי ציבור מסוים.

אני חושב שהדבר היפה ביהדות הוא שלכל אחד יש את הרב שלו. זה דבר שדווקא נראה לי. זה יותר פלורליסטי ופחות צנטרליסטי. עם זאת אני בהחלט מציע לאמץ את הצעת החוק. אני גם מציע שנכתוב הוראת שעה, או הוראת מעבר, האומרת שבכל אותם

המקומות שבהם מכהן כרגע רב עיר אחד, לא ייבחר רב נוסף, אלא אם כן התפנתה משרתו, או באותם מקרים בהם נקבע כי רב העיר לא ממלא את תפקידו. יש למצוא את הנוסח לכך, אולי: "באותם מקומות שבהם נבצר מרב העיר למלא את מקומו, יש למלא ממלא מקום שתהיינה לו סמכויות של רב עיר". אני גם מסכים עם הרב גפני, שלא נחיל זאת על רבנים ראשיים, שכן אז אנו פותחים חזית - - -

משה גפני:

לא, זה הדבר הכי פשוט. אם שני הרבנים הראשיים מסכימים - - -

אברהם פורז:

שניהם מסכימים, אך אני חושב שיש מפלגה שלא תסכים לשינוי במעמד הרבנות הראשית. אם אתה מעריך שאנחנו יכולים להעביר את זה, שהחל מהבחירות הבאות לרבנות הראשית ייבחר רב אחד - אני בעד. השאלה היא האם אתה מעריך שכתוצאה מכריכת העניין בעניין רבני הערים - - -

משה גפני:

כאשר לא הגשתי זה היה מחשש לאי הסכמה מצד הרבנים הראשיים. לא רציתי להגיש את ההצעה בלי הסכמתם.

אברהם פורז:

אם כך אני בהחלט מציע שנחיל את החוק גם על הרבנים הראשיים. כלומר, עם תום תקופת כהונתם הנוכחית.

גזליה שרייבר:

אני חושב שזה לא מוסרי שנדבר על רבני ערים ונדלג על הרבנים הראשיים.

אברהם פורז:

אני מסכים, אך אני יושב בכנסת עשר שנים, ולמדתי שאם רוצים להעביר איזשהו חוק צריך לעשות הרבה פשרות בדרך ולא להתעקש על עקרונות. אם לא - מרוב רצון לעשות משהו מושלם אתה לא עושה כלום. עדיף לקבל משהו פחות מושלם מאשר לא כלום.

היו"ר מיכה גולדמן:

אני רואה בהצעת החוק שינוי חשוב מאד. שמחתי לשמוע שהרבנים הראשיים עצמם תומכים בכך שנשלב בהצעת החוק את ביטול הכפילות של שני רבנים - רב ראשי ספרדי ורב ראשי אשכנזי. עם תום כהונתם של הרבנים הראשיים יעמוד לבחירה רב ראשי אחד, וזו תהיה דוגמה חשובה וחיובית של הרבנות הראשית ושל הרבנים הראשיים.

אני גם רוצה להתייחס לוועדה לגבי אותם המקרים בהם יש רב נבחר שיכולתו למלא את התפקיד מוגבלת. יש צורך למנות ועדה כזו, שתהיה מורכבת משני הרבנים הראשיים, שר הדתות, שופט דתי בדימוס של בית המשפט העליון ו/או זיין מבית הדין

הגדול. ועדה כזו תוכל לקבוע בחירה של ממלא מקום באותם יישובים בהם יש רב מכהן אך יכולתו למלא את התפקיד מוגבלת. הייתי מציע להוסיף חבר נוסף בוועדה - איש ציבור, שמייצג את מרכז השלטון המקומי.

אני רוצה להציע הצעה. הייתי מבקש שוועדת הפנים, כחלק מן ההצעה שלה, תפנה לרבנות הראשית, למועצות הדתיות, למרכז השלטון המקומי ובאמצעותו לרשויות המקומיות, להקפיא את כל ההליך של בחירת רב שני ביישובים, עד שנשלים את החוק. אני רואה את זה כחלק מהחלטת הוועדה היום.

משה גפני:

לא רק זאת, אלא שכל ההליכים שייעשו יהיו בהתאם לכיוון של הצעת החוק.

היו"ר מיכה גולדמן:

בדיוק.

אברהם פורז:

שלא יהיו מחטפים על ידי גורמים כאלה או אחרים.

היו"ר מיכה גולדמן:

מכיוון שלא היה נושא הרבנות הראשית על סדר היום, במידה ויהיה חבר כנסת שיירצה להוסיף את הנושא, אנחנו נראה בזה חלק מהבקשה, כדי שלא נראה בזה נושא חדש.

מרים פרנקל-שור:

יש לי שאלה. האם אנו רוצים להשאיר את הנוסח "נבצר ממנו למלא את תפקידו" מעורפל?

משה גפני:

אני חושב שכן.

היו"ר מיכה גולדמן:

כן. כבודו של הרב ביישוב חשוב לכולנו.

גדליה שרייבר:

אמרת "יישובים" ולא ערים.

היו"ר מיכה גולדמן:

לגבי התהליך של בחירת רבני ערים.

משה גפני:

מה זה משנה?

היו"ר מיכה גולדמן:

יש הבדל. שמחר לא יראו בכך כוונה לרב שכונתי. הכוונה היא לרבני ערים, בשונה מרב שכונתי או רב אזורי, שזה דבר שונה.

אנחנו נכין את החוק לקריאה ראשונה. אני מברך את חבר הכנסת משה גפני ומודה לחברי הכנסת ונציגי המשרדים. נעבור להצבעה. מי בעד הצעת החוק? שניים. מי נגד? אין מתנגדים. תודה רבה, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:00